

429**ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW**

z dnia 3 listopada 1992 r.

w sprawie służby zastępczej.

Na podstawie art. 193 ust. 1 pkt 1, 2, 5 i ust. 4 oraz art. 199 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1992 r. Nr 4, poz. 16, Nr 40, poz. 174 i Nr 54, poz. 254) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1**Przepisy ogólne**

§ 1. 1. Przepisy art. 38, 87, 91, 93, 189, 191, 192, 193 i 196 ustawy, powołane w niniejszym rozporządzeniu bez bliższego określenia, oznaczają przepisy ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1992 r. Nr 4, poz. 16, Nr 40, poz. 174 i Nr 54, poz. 254).

2. Czynności przewidziane w rozporządzeniu dla wojskowego komendanta uzupełnień wykonuje wojskowy komendant uzupełnień właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego (zamieszkania) lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące poborowego skierowanego do służby zastępczej.

Rozdział 2**Tryb kierowania poborowych do służby zastępczej i zawieranie umów z zakładami pracy**

§ 2. Wojewodowie, na podstawie ostatecznych orzeczeń komisji poborowych, przekazują Ministrowi Pracy i Polityki Socjalnej informacje o liczbie poborowych, których wnioski o skierowanie do służby zastępczej zostały rozpatrzone pozytywnie, z wyszczególnieniem ich wykształcenia i zawodu.

§ 3. Wojewodowie zawierają z określonymi przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej zakładami pracy lub podmiotami określonymi w art. 189 ust. 3 i 4 ustawy umowy o wykonanie pracy przez poborowych, które w szczególności powinny określać:

- 1) zobowiązanie zakładu pracy do przyjęcia poborowego i zapewnienia mu warunków wykonywania wskazanego rodzaju pracy oraz do wypłacania świadczeń, o których mowa w art. 193 ustawy,
- 2) liczbę poborowych, których przyjmie zakład pracy,
- 3) warunki odstąpienia od umowy.

§ 4. 1. Karta skierowania, o której mowa w art. 191 ust. 3 ustawy, nakłada na poborowego obowiązek stawienia się do służby w określonym dniu we wskazanym zakładzie pracy.

2. O skierowaniu poborowego wojewoda powiadamia kierownika zakładu pracy, w którym poborowy ma odbywać służbę zastępczą, oraz wojskowego komendanta uzupełnień, a także Ministra Pracy i Polityki Socjalnej.

§ 5. 1. W karcie skierowania poborowego do służby zastępczej nie można ustalić późniejszego terminu stawie-

nia się do służby niż dzień trzydziesty grudnia roku kalendarzowego, w którym poborowy kończy dwadzieścia osiem lat, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Poborowy, który jest absolwentem szkoły wyższej w rozumieniu art. 91 ustawy, może być skierowany do służby zastępczej nie później niż w ciągu osiemnastu miesięcy od dnia, w którym stał się absolwentem, a jeżeli skierowanie w tym terminie nie nastąpiło z przyczyn określonych w art. 93 ust. 2 ustawy — w ciągu następnych osiemnastu miesięcy.

§ 6. Wojewoda, który skierował poborowego do służby zastępczej, zapewnia mu bezpłatny przejazd z miejsca jego pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące do miejscowości, w której ma odbywać służbę.

§ 7. Poborowy skierowany do odbywania służby zastępczej, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne, może odbywać tę służbę, jeżeli nie zastosowano względem niego tymczasowego aresztowania albo dozoru Policji.

§ 8. 1. Doręczenie poborowemu karty skierowania następuje w sposób określony w Kodeksie postępowania administracyjnego.

2. W stosunku do poborowego, który uchyla się od potwierdzenia doręczenia mu karty skierowania do służby zastępczej, właściwy wojewoda może wystąpić do wojewódzkiej komisji poborowej o uchylenie skierowania do służby zastępczej.

3. Od orzeczenia wojewódzkiej komisji poborowej, o którym mowa w art. 38 ust. 2 pkt 3 ustawy, przysługuje poborowemu i wojewodzie odwołanie do Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na ogólnych zasadach.

§ 9. 1. Dniem rozpoczęcia odbywania służby zastępczej przez poborowego jest dzień, w którym stawił się on w zakładzie pracy do odbycia tej służby.

2. Kierownik zakładu pracy, do którego stawił się poborowy w celu odbycia służby zastępczej:

- 1) dokonuje w dowodzie osobistym poborowego wpisu o rozpoczęciu przez niego odbywania służby zastępczej,
- 2) zawiadamia o powyższym wojewodę oraz wojskowego komendanta uzupełnień,
- 3) przekazuje wojskowemu komendantowi uzupełnień książeczkę wojskową w celu dokonania odpowiednich wpisów,
- 4) powierza poborowemu, uwzględniając jego kwalifikacje i predyspozycje, wykonywanie pracy po przeszkoleniu go w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisów przeciwpożarowych,
- 5) zapoznaje poborowego z obowiązującym w zakładzie regulaminem pracy i aktualnymi przepisami dotyczącymi odbywania służby zastępczej.

§ 10. 1. Niestawienie się poborowego w wyznaczonym terminie do odbycia służby zastępczej jest usprawiedliwione, jeżeli nie mógł on stawić się w terminie z powodu:

- 1) obłożnej choroby, stwierdzonej właściwym zaświadczeniem lekarskim zakładu opieki zdrowotnej,
- 2) nadzwyczajnych okoliczności (jak na przykład śmierci najbliższego członka rodziny, katastrofy, klęski żywiołowej itp.), potwierdzonych zaświadczeniem wydanym przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce zamieszkania poborowego.

2. O niemożności stawienia się w wyznaczonym terminie do odbycia służby zastępczej poborowy powinien niezwłocznie zawiadomić zakład pracy.

3. Poborowy z chwilą ustania przyczyny uniemożliwiającej mu stawienie się do służby zastępczej w określonym terminie ma obowiązek niezwłocznego przybycia do zakładu pracy i złożenia odpowiedniego zaświadczenia uzasadniającego przyczynę jego spóźnienia do służby.

4. Kierownik zakładu pracy może uznać za usprawiedliwione opóźnienie stawienia się do odbycia służby zastępczej, nie przekraczające dwóch dni, w szczególności uzasadnionych wypadkach, innych niż określone w ust. 1.

§ 11. 1. W razie niestawienia się poborowego w wyznaczonym terminie do odbycia służby zastępczej oraz niezawiadomienia o przyczynie niestawienia, kierownik zakładu pracy zawiadamia niezwłocznie wojewodę, który skierował poborowego do tej służby, oraz właściwego prokuratora rejonowego i wojskowego komendanta uzupełnień.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w przypadku, o którym mowa w § 10 ust. 1 i 3.

Rozdział 3

Zasady przyznawania premii miesięcznych i innych świadczeń poborowym odbywającym służbę zastępczą

§ 12. Wysokość premii miesięcznej oraz zasady jej przyznawania poborowym, wykazującym się wysokim zdyscyplinowaniem i dobrymi wynikami pracy, określa kierownik zakładu pracy, uwzględniając obowiązujący w danym zakładzie pracy regulamin premiowania.

§ 13. 1. Poborowemu, niezależnie od świadczeń określonych w art. 193 ust. 1 ustawy, przysługują od zakładu pracy, w którym odbywa służbę zastępczą:

- 1) bezpłatne posiłki profilaktyczne, regeneracyjne i wzmacniające, jeżeli odbywa służbę na stanowisku, na którym w danym zakładzie przysługują pracownikom takie posiłki,
- 2) bezpłatne bilety na codzienny dojazd do zakładu pracy i z powrotem, z wyjątkiem przypadków, gdy bezpłatny przejazd zapewnia zakład pracy we własnym zakresie,
- 3) zwrot kosztów przejazdu państwowymi środkami komunikacji po zakończeniu służby zastępczej do miejsca jego pobytu w dniu skierowania do służby.

2. Świadczenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie przysługuje poborowemu w dniach wolnych od pracy oraz czas urlopów i zwolnień od pracy.

3. Bezpłatne zakwaterowanie, o którym mowa w art. 193 ust. 1 pkt 2 ustawy, przysługuje, gdy czas dojazdu publicznymi środkami komunikacji przewidziany w rozkładzie jazdy, łącznie z przesiadkami, przekracza w obie strony dwie godziny, licząc od stacji (przystanku) najbliższego miejsca pełnienia służby przez poborowego do stacji (przystanku) najbliższego miejsca zamieszkania. Do czasu tego nie wlicza się dojazdu do i od stacji (przystanku) w obrębie miejscowości, z której poborowy dojeżdża, oraz miejscowości, gdzie znajduje się siedziba zakładu, w którym poborowy odbywa służbę zastępczą.

4. W razie czasowego wykonywania pracy poza siedzibą zakładu pracy (w innej miejscowości), poborowemu przysługuje od zakładu pracy zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania według zasad określonych w przepisach w sprawie diet i innych należności z tytułu podróży służbowych na obszarze kraju.

5. Poborowemu wykonującemu prace w warunkach szkodliwych dla zdrowia lub szczególnie uciążliwych albo w porze nocnej przysługuje dodatek za wykonywanie tych prac na zasadach określonych dla pracowników wykonujących takie same prace w danym zakładzie pracy.

§ 14. W zamian za czas przepracowany ponad ustaloną normę czasu pracy na polecenie kierownika zakładu pracy poborowemu przysługuje, w tym samym wymiarze, czas wolny od pracy.

Rozdział 4

Urlopy

§ 15. 1. Poborowemu przysługuje urlop wypoczynkowy w wymiarze dziewięciu dni kalendarzowych w pierwszym roku służby zastępczej i jedenastu w drugim roku służby, a absolwentom szkół wyższych — dziewięciu dni kalendarzowych.

2. W pierwszym roku służby zastępczej zakład pracy udziela poborowemu urlopu wypoczynkowego po odbyciu przez niego co najmniej sześciu miesięcy służby, a absolwentom szkół wyższych — po odbyciu trzech miesięcy.

3. Jeżeli poborowy nie wykorzystał urlopu wypoczynkowego w całości lub w części z powodu czasowej niezdolności do pracy wskutek choroby, zakład pracy udziela nie wykorzystanego urlopu w terminie późniejszym.

§ 16. Poborowemu, który wykazuje się wysokim zdyscyplinowaniem i dobrymi wynikami pracy, kierownik zakładu pracy może, w drodze wyróżnienia, zwiększyć wymiar urlopu wypoczynkowego, ponad wymiar określony w § 15 ust. 1, o 1—5 dni za dany rok służby.

§ 17. 1. Poborowemu będącemu krwiodawcą przysługuje zwolnienie od pracy w celu oddania krwi oraz na okresowe badania lekarskie, na zasadach jak dla pracowników.

2. Poborowemu przysługuje urlop z tytułu honorowego krwiodawstwa w wymiarze jednego dnia za każde oddane 200 ml krwi.

§ 18. Poborowemu przysługuje zwolnienie od pracy na zasadach określonych w regulaminie pracy lub w innych przepisach obowiązujących w tym zakresie w danym zakładzie pracy.

§ 19. W czasie odbywania służby zastępczej, w zakresie usprawiedliwiania nieobecności lub spóźnień, stosuje się przepisy w sprawie zasad usprawiedliwiania nieobecności w pracy i spóźnień do pracy pracowników, obowiązujące w danym zakładzie pracy.

Rozdział 5

Zawieszanie, zwalnianie ze służby zastępczej i kierowanie do odbycia pozostałego okresu tej służby

§ 20. 1. Zawieszenie służby zastępczej, o którym mowa w art. 192 ust. 3 ustawy, może nastąpić na wniosek wojewody, który skierował poborowego do służby, w razie:

- 1) zmniejszenia zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych lub w związku ze zmianami organizacyjnymi, produkcyjnymi albo technologicznymi,
- 2) likwidacji lub upadłości zakładu pracy,
- 3) szczególnie uzasadnionych przypadków losowych.

2. Zawieszenie służby zastępczej, o którym mowa w ust. 1, może być udzielone na okres do dwunastu miesięcy, jednakże nie może spowodować nieodbycia tej służby.

§ 21. 1. Dniem zwolnienia poborowego ze służby zastępczej jest dzień, w którym upływa okres dwudziestu czterech miesięcy, a dla absolwentów szkół wyższych dziewięć miesięcy tej służby, obliczony z uwzględnieniem przepisu ust. 2.

2. Do okresu odbywania służby zastępczej nie wlicza się okresu:

- 1) tymczasowego aresztowania, chyba że poborowy został uniewinniony lub toczące się przeciwko niemu postępowanie karne zostało umorzone,
- 2) odbywania zasadniczej lub zastępczej kary aresztu,
- 3) zawieszenia służby zastępczej.

3. Do okresu odbywania służby zastępczej nie wlicza się także okresu odbytej służby, w razie uchylecia skierowania do służby zastępczej.

§ 22. 1. Kierownik zakładu pracy, na siedem dni przed terminem zwolnienia poborowych ze służby zastępczej, sporządza wykaz tych poborowych i przesyła go wojskowemu komendantowi uzupełnień.

2. Najpóźniej w ostatnim dniu odbywania służby zastępczej kierownik zakładu pracy:

- 1) dokonuje w dowodach osobistych poborowych wpisu o zakończeniu odbywania służby zastępczej,
- 2) przekazuje książeczki wojskowe poborowych wojskowemu komendantowi uzupełnień,
- 3) zawiadamia wojewodę i wojskowego komendanta uzupełnień o poborowych, którzy przebywają:
  - a) na leczeniu w zakładzie opieki zdrowotnej,
  - b) w areszcie tymczasowym.

3. Wojskowy komendant uzupełnień przerosi do rezerwy poborowych posiadających w dowodach osobistych wpisy, o których mowa w ust. 2 pkt 1, dokonując odpowiednich wpisów w ich wojskowych dokumentach osobistych i ewidencyjnych.

§ 23. Poborowego, który w ostatnim dniu służby zastępczej przebywał na leczeniu w zakładzie opieki zdrowotnej, zwalnia się ze służby w ostatnim dniu ustalonego czasu jej trwania. Kierownik zakładu pracy zawiadamia o tym fakcie kierownika zakładu opieki zdrowotnej, w którym przebywa poborowy, oraz poborowego.

§ 24. 1. W okresie tymczasowego aresztowania poborowemu nie przysługują równoważniki i świadczenia określone w art. 193 ust. 1 ustawy. Jeżeli jednak poborowy zostanie uniewinniony lub toczące się przeciwko niemu postępowanie karne zostało umorzone, za okres tymczasowego aresztowania wypłaca się zaległe równoważniki i świadczenia; nie dotyczy to warunkowego umorzenia postępowania oraz umorzenia postępowania z powodu przedawnienia lub amnestii.

2. Poborowego, względem którego zastosowano tymczasowe aresztowanie, kierownik zakładu pracy zwalnia ze służby zastępczej:

- 1) po upływie trzech miesięcy tymczasowego aresztowania,
- 2) bezpośrednio po tymczasowym aresztowaniu, jeżeli nastąpiło ono po odbyciu przez poborowego służby co najmniej równej okresowi zasadniczej służby wojskowej, a jeżeli jest on absolwentem szkoły wyższej — służby równej okresowi przeszkolenia wojskowego dla absolwentów szkół wyższych.

3. O zwolnieniu poborowego ze służby zastępczej, w wypadkach, o których mowa w ust. 2, kierownik zakładu pracy zawiadamia:

- 1) wojskowego komendanta uzupełnień,
- 2) wojewodę,
- 3) właściwy sąd lub prokuratora.

4. Poborowego, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, wojskowy komendant uzupełnień przerosi do rezerwy.

5. Przepisy § 22 ust. 2 pkt 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

§ 25. 1. Decyzję o zwolnieniu poborowego ze służby zastępczej w przypadkach określonych w art. 87 ust. 2 i 3 ustawy wykonuje właściwy wojewoda za pośrednictwem kierownika zakładu pracy, w którym poborowy odbywa służbę.

2. Przepisy § 22 ust. 2 pkt 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

3. Zasady i tryb uznawania konieczności sprawowania przez poborowych bezpośredniej opieki nad członkiem rodziny, prowadzenia przez nich gospodarstwa rolnego oraz uznawania ich za jedynek żywicieli rodzin, określają odrębne przepisy dotyczące żołnierzy i członków ich rodzin.

§ 26. 1. Poborowego, o którym mowa w art. 196 ust. 3 ustawy, kieruje się do odbycia pozostałego okresu służby zastępczej po ustaniu przyczyn, które uzasadniały zwolnienie go z tej służby. Przepisy § 4 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

2. W sprawach związanych z kierowaniem do odbycia pozostałego okresu służby zastępczej oraz stawianiem się do tej służby stosuje się ponadto przepisy § 5—11 oraz 22—25.

Rozdział 6

Właściwość organów w sprawach związanych ze służbą zastępczą

§ 27. 1. Jeżeli poborowy zaniedbuje swoje obowiązki albo narusza ustalony w zakładzie pracy porządek lub dyscyplinę pracy, kierownik zakładu pracy wymierza poborowemu kary wymienione w Kodeksie pracy.

2. W razie bezskuteczności zastosowania kar, o których mowa w ust. 1, kierownik zakładu pracy może wystąpić do wojewódzkiej komisji poborowej o uchylenie skierowania do służby zastępczej.

§ 28. 1. Na wniosek kierownika zakładu pracy poborowy może być przeniesiony do odbywania służby zastępczej w innym zakładzie pracy, w razie:

- 1) likwidacji stanowiska pracy,
- 2) zmniejszenia zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych lub w związku ze zmianami organizacyjnymi, produkcyjnymi lub technologicznymi,
- 3) likwidacji lub upadłości zakładu pracy,
- 4) stwierdzenia przeciwwskazań do wykonywania określonego rodzaju pracy,
- 5) zmiany miejsca pobytu stałego lub czasowego trwającego ponad dwa miesiące, jeżeli zakład pracy nie zapewnił poborowemu bezpłatnego zakwaterowania i istnieje możliwość zapewnienia poborowemu miejsca pracy w celu kontynuowania służby.

2. Decyzję w sprawie przeniesienia poborowego do innego zakładu pracy podejmuje wojewoda, który skierował poborowego do służby zastępczej. Jeżeli siedziba zakładu pracy, do którego ma być przeniesiony poborowy w celu pełnienia dalszej służby, znajduje się na terenie innego województwa, decyzję w sprawie przeniesienia poborowego podejmuje wojewoda, który skierował poborowego do służby zastępczej, w porozumieniu z wojewodą właściwym ze względu na siedzibę zakładu pracy, gdzie poborowy ma pełnić dalszą służbę zastępczą.

§ 29. 1. Poborowemu, który uzyskał określone kwalifikacje zawodowe w czasie odbywania służby zastępczej, zakład pracy wydaje zaświadczenie stwierdzające uzyskanie tych kwalifikacji.

2. Zakład pracy, na wniosek poborowego, wydaje zaświadczenie stwierdzające okres i rodzaj wykonywanej pracy w czasie odbywania służby zastępczej.

§ 30. 1. Jeżeli poborowy jest niezdolny do pracy z powodu choroby trwającej co najmniej dwadzieścia osiem dni, kierownik zakładu pracy jest obowiązany zawiadomić o tym wojewodę i wojskowego komendanta uzupełnień. Wojskowy komendant uzupełnień kieruje poborowego do rejonowej komisji lekarskiej, a jeżeli komisja ta nie urzęduje — do rejonowej wojskowej komisji lekarskiej, w celu ustalenia zdolności poborowego do czynnej służby wojskowej.

2. Jeżeli poborowy w czasie odbywania służby zachorował lub uległ wypadkowi, a stwierdzone u niego schorzenia lub uraz dają podstawę do zmiany kategorii zdrowia, kierownik zakładu pracy jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym wojewodę i wojskowego komendanta uzupełnień.

3. W razie skierowania poborowego do szpitala lub jego śmierci, zakład pracy zawiadamia o tym niezwłocznie pełnoletniego członka jego najbliższej rodziny.

Rozdział 7

Zasady finansowania świadczeń przysługujących poborowym

§ 31. 1. Poborowemu przysługuje, według jego uznania, od zakładu pracy bezpłatne całodziennie wyżywienie — według norm ustalonych w zakładzie dla pracowników korzystających z wyżywienia zbiorowego — we wszystkie dni kalendarzowe w okresie odbywania służby zastępczej, z wyjątkiem dni, w których jego nieobecność w pracy była nieusprawiedliwiona lub gdy korzystał z bezpłatnego wyżywienia, wydanego przez inny zakład, albo równoważnik pieniężny.

2. Równoważnik pieniężny za wyżywienie przysługuje poborowemu za wszystkie dni, w które przysługuje bezpłatne wyżywienie, w tym za okres urlopu wypoczynkowego i podróży służbowej.

3. W razie gdy poborowy z uzasadnionych przyczyn korzysta tylko z częściowego wyżywienia, należny mu ekwiwalent pieniężny za wyżywienie ustala się przyjmując 50% kwoty równoważnika, o którym mowa w ust. 1, za obiad i po 25% za śniadanie i kolację.

4. Za pierwszy miesiąc odbywania służby zastępczej równoważnik pieniężny za wyżywienie jest wypłacany przez zakład pracy z góry, a za następne miesiące — w terminach wypłaty wynagrodzenia.

§ 32. 1. Poborowemu odbywającemu służbę zastępczą przysługuje od zakładu pracy, w którym pełni służbę, równoważnik pieniężny za ubranie.

2. Zakład pracy wypłaca poborowemu równoważnik pieniężny, o którym mowa w ust. 1, w okresach miesięcznych, w terminie wypłaty wynagrodzenia w zakładzie pracy.

3. Na wniosek poborowego równoważnik pieniężny, o którym mowa w ust. 1, może być wypłacony zaliczkowo z góry, jednak za okres nie dłuższy niż sześć miesięcy.

4. Zakład pracy wypłaca poborowemu równoważnik pieniężny za ubranie w pełnej wysokości również za miesiąc, w którym odbywanie służby zastępczej nie obejmowało wszystkich dni.

§ 33. 1. Poborowemu odbywającemu służbę zastępczą przysługuje od zakładu pracy, w którym pełni służbę, świadczenie pieniężne w wysokości odpowiadającej grupie uposażenia zasadniczego według stopnia wojskowego żołnierza odbywającego zasadniczą służbę wojskową w stopniu wojskowym szeregowego.

2. Zakład pracy wypłaca świadczenie pieniężne, o którym mowa w ust. 1, z góry w okresach miesięcznych, w terminie wypłaty wynagrodzenia w zakładzie pracy.

§ 34. Równoważniki oraz świadczenie pieniężne, o których mowa w § 31 ust. 1, § 32 ust. 1 i § 33 ust. 1, pokrywa zakład pracy, w którym poborowy odbywa służbę zastępczą, ze środków własnych.

§ 35. Wysokość równoważników oraz świadczenia pieniężnego, o których mowa w § 31 ust. 1, § 32 ust. 1 i § 33 ust. 1, określają odrębne przepisy.

Rozdział 8

Przepisy końcowe

§ 36. Traci moc rozporządzenie Rady Ministrów z dnia

8 sierpnia 1988 r. w sprawie służby zastępczej (Dz. U. Nr 30, poz. 208).

§ 37. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *H. Suchocka*